

ЖЕНСКИ СВЕТ

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

В Л А С Н И К:
ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ:
АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

Излази: Сваког 1. дана у месецу по ст. кал.
Претплата, рукописи и све што се тиче листа, шаље се на уредни-
штво Нови Сад (Ujvidék).

Цена: на годину 3 круне; за Србију 3½ динара.
За све остале земље 3½ франка у злату.
Поједини бројеви 30 потура.

ЛАЗИ ДУЊЕРСКОМ

ВЕЛИКОМ НАРОДНОМ ДОБРОТВОРУ НА ДАН ОСАМДЕСЕТГОДИШЊИЦЕ МУ.

Узоре дични свих милионера,
Узоре смерног, српског карактера,
Узорни мужу, узорити оче,
На сваком добром послу прегаоче,
Сме л' песник данас навит лиру своју
И попевати на сав глас,
Славећи Тебе, врлу кућу твоју,
Поносе српски, дико свију нас!

Веље ти благо је л' дар добре судбе
Или плод вељег твог духа и трудбе,
Свеједно, богат си... и Бог да прости,
Јер имаш душе, љубави милости.
Колко си роду и човечанству дао,
Дунђерски Лазо, живио Те Бог!
Без добрих дела не би живет знао,
Добра су дела радост срца твог.

Ал што ће песма већ славном одавно?
Зар јављат свету што је свуд већ јавно?
Дарима, што си човечанству дао,
Спомен си себи сам већ подигао...
Но данас Ти је **осамдесет лета**,
То поздравити народ твој је рад...
Нек те још дуго чува Творац света
За милу љубу, децу, унучад!

Нови Сад, 1913.

Благоје Бранчић.

Наш врло уважени и многпоштовани старина, **Лазар Дунђерски**, велепоседник сенто-
машки и новосадски, навршује о Лазаревој Суботи о. г. своју 80. годину живота. За ту при-
лику посвећује му песник Б. Бранчић, професор горњу оду.

Оваку пажњу је заслужио човек, који је целог свог века прилагао знатне своте на наше
хумане, просветне и привредне установе, а који је нарочито са 380.000 К подигао у Бешти
тамошњој женској задрузи „Св. Мајке Ангелине“ величанствену палату намењену васпитању
и вишем образовању српске женске омладине. Ценећи добротворства и остале врлине тога срп-
ског великана придружимо се и ми жељама песниковим и довикујемо: Да још дуго тако чист
и здрав поживи Лазар Дунђерски са својом верном и добром пратилицом Сефијом на славу и
дику Српству и својој милој и многобројној породици!

САВЕЗИ СРПКИЊА.

Женске могу много да ураде за добро и напредак свога народа, кад се само упуте на добар пут.

Тек је 38 година, како поникоше прва женска удружења међу Српкињама, па већ колико лепих и корисних установа створише оне! Колико нам је познато, подигле су те задруге око 50 женских раденичких школа. Скоро свака подружина београдског Женског Друштва (има их преко 40), има своју раденичку школу и заједнички „Базар“ у Београду; пиротска и пожаревачка имају и своје ткачке школе, у којима се израђују далеко чувени пиротски ћилимови. Будимпештанска („Мајка Ангелина“) и загребачка задруга имају своје женске интернате, у којима се склањају наша женска деца, која се по тим великим варошима уче на средњим, вишим и стручним школама. То исто има и београдско Девојачко Коло за тамошњу женску децу. Женско је Друштво основало и „Ђачку Трпезу“, па су то учиниле и Сарајевкиње и Мостаркиње и ове се спремају, да у својој средини подигну конвикте за мушку и женску децу. Сомборкиње су основале приправнички „Алумнеум“ (ђачку трпезу). Задруге у Вел. Кикинди, Вел. Бечкерек, Новом Саду, Ст. Бечеју, Сентомашу, Сомбору, Футогу, Панчеву, Карловцима, Книну, Брчкој, Тузли, Бијелини и т. д. основале су своја забавишта; а сомборска и осечка спремају се, да подигну домове за убоге старице, што је београдско Женско Друштво већ учинило пре више година.

Поред горњих установа свака задруга — има их у нашем Српству око 150 а само у Аустро-Угарској, Босни и Херцеговини 86 — чини која више, која мање добра своме месту и својој околини. Тако н. пр. све од реда задевају зими сироту школску децу, набављају им књиге и реквизите школске, по неке дају зими такој деци и храну и тиме знатно потпомажу просветни рад у народу. Поред тога све јаче за-

друге дају потпоре појединим сиротим девојкама, које се уче на учитељским школама, трговачким струкама и вештинама. Хуману страну народну по мажу у најјачој мери, јер су поглавито на ту цел и основане. Оне сахрањују мртве сиромаше, оне потпомажу удове и старице, бедне и невољне за случај поплаве, земљотреса, пожара. У време рата скупљају прилоге и дарове за болене и рањенике. И мора се признати да су оне за последњих 20 година, како, им се повећао број, знатно подупирале просветну и привредну снагу народа и у многим ублажили невољу и патњу, које су често сналазиле народ и суграђане наше.

Осећају, да данашње прилике и ово напредно доба захтевају и од женскиња више делатности, те чим су бројем ојачале, отпочеле су смишљати, како би јачом снагом оствариле оне циљеве, које су истакле у својим правилима, а које захтевају обилнију материјалну страну, него што свака појединце располаже. И нашле су, да би своју делатност могле знатно проширити, кад би се постојеће задруге удружиле у Савез. Ту мисао је отпочела новосадска задруга 1903. г., и пошто висока земаљска влада није дала на то свој пристанак, покренула је поново ту мисао загребачка задруга па 1910. год. и остварила на тако званој привредној основи. Мало раније (1906. г.) покренута је та мисао о савезима и у Србији, а 1911. год. и у Босни и Херцеговини. И тако имамо сада три српска женска Савеза: у Србији, Босни и Херцеговини и у Аустро-Угарској и настаје питање, шта ће сад наше Српкиње да раде у тим Савезима?

Српкиње у Србији немају оних потреба ни задатака, што имају Српкиње у друга два табора, јер у Србији држава врши већим делом, хумане и просветне сврхе својих држављана, а тек посебни интереси женске стране препуштени су женским удружењима. Са-

вез у Србији није ни поникао из потреба, из којих су друга два Савеза, него је покренут више са интернационалних тежња и задатака.

Женскиње на западу воде данас велику реч у развиту друштвених проблема, оне озбиљно војују за изједначењем оба пола у свима друштвеним правцима па и политичком погледу. За та велика и важна питања потребна им је помоћ свију просвећених женскиња, па су позвале и Српкиње у Србији и оне су осетиле, да је у интересу женскиња у опште а и народном, да се и оне нађу у кругу поборница свеопштег напретка, те су тако основале Савез Српкиња, јер тамо, осим Женског Друштва, има женских удружења и са другим правцима и задатцима (Коко Српских Сестара, Друштво Кнегиње Љубице, Материнско Удружење, Девојачко Коло и друго) те се сва та удружења сложила, основала Савез и придружила интернационалном женском Савезу. Наравно, да је Савез Српкиња у Србији поред тог општег задатка, за који војују женскиње на западу, узео посебни задатак, да помножава удружења женска у својој држави за хумане, просветне и привредне циљеве.

Српкиње пак из Аустро-Угарске, Босне и Херцеговине из политичких разлога не могу као засебни органи стати у ред интернационалног женског Савеза, јер не могу тамо носити своје српско обележје, а не могу се из истих разлога придружити ни својим сестрама из Србије и ако би се међу њима и на овој страни нашло доста умних снага, које би могле стати у ред западних женскиња. Према томе отпада потреба за Савезе у Аустро-Угарској, Босни и Херцеговини, да полазе на тај пут интернационалног друштвеног проблема. Њима остају за рад једино национални интереси, који ће их временом по самој природи догађаја одвести у редове културних народа, ако буду и саме културне.

На том пољу имао је у Загребу свој први састанак 24. маја (6. јуна)

1912. г. Аустро-Угарски Савез Српкиња и као најпрече и најважније узео је у своје делање:

1. да почне учити женскиње домамазлуку и да тога ради оснује школу за домаћице и свесне матере.

2. да се заузме око ширења писмености у народу и тога ради, да се узима око отварања основних школа где их год нема и око проширења онде, где их има;

3. да узме бригу у своје руке за склониште и отхрану сирочади и нахочади;

4. да помаже „Привредник“ у раду око смештања сиромашне женске деце у српске домове;

5. да узме у своје руке рад око скупљања „Видовданског дара“;

6. да оснива у свима местима „крајцарашке фондове“;

7. да организује продају женских ручних радова и да тога ради отвори на згодна места сталне базаре;

8. да преко Добротворних Задруга настојава, да се по нашем народу шири што више знање о неговању деце и да се у то име а и друге цели ради нађу спремни и згодни радници, као тајници Савеза који ће путовати и учити народ свему, што је потребно и корисно, а у томе да им управа Савеза остави одрешене руке, да према приликама и по могућству могу вршити горње па и друге послове, који му се свиде да ће донети културне, моралне и привредне користи нашем народу.

Савез Српкиња за Босну и Херцеговину истакао је за цел и смер ове задатке:

1. Да се удруже све Добротворне Задруге Српкиња у Босни и Херцеговини у једно коло.

2. Да се стара о оснивању нових Добр. Задруга и да се брине о правилном раду и напредовању њихову.

3. Да издаје стручне књиге и листове и приређује стручна предавања.

4. Да према сваком представља и брани интересе појединих и свих Добр. Задруга.

5. Да посредује при набавци и продаји женских рукотворина, материјала и машина за женске радове, као и у оснивању радња за женске рукотворине и производе женског рада.

6. Да приређује изложбе женских рукотворина.

7. Да подиже и помаже школе за поуку у домаћем газдинству.

Као што се види, слично ономе што су узеле и остале у својим Савезима. Али, по нашем мишљењу остало је још једно важно питање, које треба да реше ови Савези.

То је примање млађих или служинчади у своје домове.

Кад би се срачунало шта нам туђини за домаћу послугу по варошима и варошицама извлачи из наших руку и колико туђинског живља одржавамо и подижемо нашим трудом и нашим новцем, ми би се у препастили. Нећемо ни мало погрешити, ако кажемо, да прелази то годишње више милијона круна, док ту поред нас наша рођена сиротиња, особито наша женска страна, пропада од глади и голотиње. Ми у чељадима дижемо туђе домове, потпомажемо стране народе, а себе и своје упропашћујемо. И што је најчудније, ево и у 20. веку и у овако напредније доба, не радимо и не почињемо ништа да радимо, да на том пољу поправимо што можемо. Ми мислимо, да је крајње време, да бар ови Савези Српкиња отпочну на том радити, да се у народу нашем разбију предрасуде, које га задржавају, да женску децу не даје у службу и да је то највећи стид и срам пустити женско дете, да у туђој и бољој кући заслужи себи на поштен начин кору хлеба.

Привредник је отпочео на томе да ради са смештањем женске деце у наше боље куће на поуку у домазлуку и како зна, да је то врло осетљива страна наших родитеља, неће да каже, да даје ту децу у службу, него, што се каже код нас „под своје“. Али се из тога врло мало њих користе и врло је тешко наћи такве домове, и домаћице

које ће узети тако неуку, младу децу, да се с њима боче, да их уче и да приме велику одговорност за њихов морални напредак, па кад дорасту и буду за помоћ и за рад у кући, а оне онда одлазе својим домовима или се удају. То ће чинити само неколико родољубивих Српкиња помоћи ће само појединим сиромашнијим домовима, ал маса нашег сиромашног света неће имати од тога користи. Од 7—8 година, како на томе ради Привредник, једва је смеистио 200 сиромашних девојчица; а питање је, колико се њих од тог броја вратило поучено, упућено, оскрбљено за свој даљи живот?!

Ми мислимо, да би ту најбоље и најпре помогла једна или више школа, које би таку децу бесплатно примала, ту их спремала и учила за рад и живот у страним домовима; да то буду неке женске шегртске школе и кад се ту најмање у двогодишњем учењу спреме, да се онда предају добрим и уредним нашим домовима, над којима ће пазити од Добротворних Задруга овлашћене надзорнице и стајати тако у непосредној вези са родитељима, домаћицама и Задругама. Тако би се узеле на ум и госпође, које примају таку децу на послугу, тако би и новац, који деца заслуже предаван био Задругама и деца би непрестано стајала под надзором не само родитеља, него и Задруга у оним местима.

Овако изучену и спремну децу не би задруге ни давале у несрпске домове и онаким кућама српским, за које није сигурна, да стоје на висини морала и напретка. За све то би се установила правила, која би била обвезна за обе стране.

На тај начин, држимо, да би наш свет оваким школама пре и лакше поверавао женску децу, па после и добрим домовима уступао и ми би на тај начин за кратко време могли имати велик број српске чељади, која би се по српским домовима даље практично спремала за свој будући живот, те би наш народ знатно коракнуо напред и остала

би многа крајцара у нашим рукама, те народ дизала морално и материјално.

Овакав задатак, признајемо, није могла отпочети поједина задруга, јер је проблематичан и скуп; ал кад се оваких 20 и 50 задруга удруже у Савез: онда већ могу и овака подузећа отпочињати.

У Сарајеву је, како смо извештени, међународна женска задруга већ отпочела рад са сличном установом, са домаћинском школом, па кад сме да отпочне то једно друштво, зашто не би могао Савез са 20 босанско-херцего-

вачких Задруга, особито кад постоје већ ђачке трпезе у Сарајеву и Мостару те би се ту могле практично већ бати така деца и могла би се лако уз ђачке и та деца хранити и многа послуга уштедити.

Ми мислимо, да би ово питање дошло већ у претрес и у Савезу оностранних Српкиња, да нису наишле на нас ратне трзавице и надамо се, да ће се на томе и отпочети радити, чим се утиша ратна труба. А не би згорело, кад би оба Савеза почела на том пољу заједнички радити.

Видиш ли?

*Видиш ли, лијепа дјево
Природа како дуја?
Чујеш ли, мила моја
Умилни глас славуја?*

*Како ти прија ово
Сушко шарено цвјеће
Мирис његов каже нам:
Дошло је прољеће!*

*Дошло је златно доба
Земља је пуна раја,
Природа сада цвјета
Луна је дивног сјаја.*

*Из дугог зимског сна се
У свака травка крене,
Ал' моје младо биће,
За тобом драта, вене.*

*Па кажи, кажи лијепа дјево,
Је л' залуд жеља моја:
Да људим црне очи
У медна уста твоја!*

Бијела, 12. новембра 1912.

Коста Т. Танацковић.

Нашим претплатницима.

Одуставили смо овај број свима оним претплатницима, који нам за прошлу годину нису послали претплату. Таких је равно 118. Па молимо лепо и овогодишње претплатнике, који су заостали, да се одуже што пре за ову годину, јер није право, да из године у годину гудимо по 3—400 К. Ко не мисли држати лист, нека га врати. Ми ћемо чекаати за овогодишњу претплату још најдаље до јуна месеца о. т. по нов. кал. па ћемо онда то исто чинити и с онима, који дотле не пошљу претплату за ову годину, јер тек није право да и ове године прођемо као лане и свих прошлих година до сад.

УРЕДНИШТВО И АДМИНИСТРАЦИЈА „ЖЕНСКОГ СВЕТА“

Мајска зора.

Дивно ти је ураниши
У мирисном мају,
Кад тичице љуико поје,
По лиснатом тају.

Када славуј песме вије,
У освишћу зоре,
И фрулица кад се чује,
Из зелене горе.

У горици ливадица,
По њој јањци пасу,
Препелица мило пућка,
Позна се по гласу.

Цветна липа мирис шири,
Вредна пчела зуји,
Вујна зора тек што руди,
А поточић струји.

Мад и шева зацвркуће,
Па се недугине,
Зора сване, дан задели,
А сунашце сине.

Све тичице запевају,
Бруји цела гора,
Радују се, Бога хвале:
Сванула је зора!

Гледала сам шу красоту,
Да ме жсља мине,
А из груди оше ми се
Уздах од милине!

Ох предлаш, мили творче!
Лепоте и сјаја!
Меди хвала, што имамо
И на земљи раја!

Земун.

А. М. Т.

Софији Петровној Мертваго.

На уста бесамртнога српскога пјесника Змаја вапило је српско чедо за школом и просвјетом и пријекорно питало свога бабајка: „Има ли већег срама и стида, нег своје чеду не дати вида?“ Те пријекорне ријечи српскога чеда разлијегале су се широм васцијелога српскога народа а и преко српских граница. Разлијегале се и допрле до мекога срца братскога рускога народа. Те ријечи српскога чеда коснуше се његове велике душе. И на олтару српске просвјете усплашти много кандило припаљено дарезљивом руком његовом.

И ово кандило, женски завод »Царице Марије Теодоровне« на Цетињу, творењина је благотворне душе руске императорице.

Српски народ и ако је знао е је школа и просвјета свакоме народу важан услов за животни опстанак у крвавој борби, нит је могао, нит је имао кад мислити на то. Али му поможе велика душа ру-

скога народа. А један дио те душе и Ви сте Софија Петровна.

У томе српскоме храму пуних 25 година служите Ви Богу и народу на част и славу великој покровитељци а на корист и напредак свему српскоме народу. Прије 25 година остависте Ви богату отаџбину и отмену родбину своју, гдје могосте уживати све што се уживањем зове. Но попут многих учитеља и просвјетитеља народних претпостависте Ви свему добро свога ближњег и дадосте се на тежак и трновит пут. Прије 25 година дођосте Ви у те голе кршеве, гнијздо соколова, да ту на своје топле груди привијате и његујете као брижна мати ћери рода српскога и осталих Словена. У минулих 25 година колико однеговасте својих питомица? Из свих страна и крајева долазише и долазе оне, да се васпитају и наоружају знањем и науком и тако наоружане ступе у животну борбу на дому и свијету. И као што храбри србијански и црногорски борци мачем у

руци овјековечише славу својој отаџбини, тако и питомице „Завода Царице Марије“ својом спремом и наобразбом и својим понашањем разносе лијеп глас и славу своје заводу а носе својој начелници. А тиме можете бити задовољни Софија Петровна! Можете лако заборавити све оне мутне облаке, све бриге и непријатности, које су се кроз 25 година над Вашом часном главом вијале.

Ко познаје тешки наставнички рад, знаће да је свега тога било много, врло много. Али, велика је руска душа, и Ви сте те душе један дио, Софија Петровна! Снагу за свој тешки позив црпили сте из чистог извора, науке хришћанске, за коју је велики поборник њезин, Толстој, рекао, да је зато љуби, јер је сунце које разгони мрак и таму нашега живота, и јер је основана на највишем принципу, који даје смисао животу — љубави. Са таквом љубави Ви сте васпитали и спремили много сретних мајка и домаћица, цокрчили пут до највиших знања и наука, и на тај пут отпремили много својих сретних питомица. Ви сте учинили много, дали сте много. Али ко познаје руску душу, тај се не ће чудити Вашем раду, Вашој стрпљивости, Вашем прегаоштву. Она урођена отменост, финсћа, благородство и самопрегоријевање, оне жртве из љубави према ближњем, то су врлине, са којима се надалеко одликује и истиче руски народ. За њега се може рећи, да је изабраник божији, који треба да поведе васколики род човјечански у бољи, лепши живот путем истине, правде и чисте љубави хришћанске.

Струји од земље невидљиви поток добрих сила, теку по ваздуху поточићи ја-

ких мириса, земља је слична кадионици небеској а ти човјече тамјан си кадионице, рекао је велики геније Максим Горки за онога, који просипље благотворни мирис душе своје по земљи. Благо такој души, јер племенитим радом оставља вјечан траг свјетлости, која из столећа у столеће постаје све јача и људскоме уму приступачнија.

Садашњост пристаје и цијени рад за служних раденика. Али будућност ће више. Будућност је њихова. Истом ће будућност достојно оцијенити и наградити оне пионире, који својим садашњим радом поткопавају и руше зидине незнања. Из тих зидина стоји још огромна гомила народа до које не допире свјетло човјечанскога развитака. Али тај народ осјећа, слутити, да ће наскоро доћи час, када ће се те зидине до темеља порушити, а он поћи путем свеопћега човјечанскога прогреса. У тој слутњи и нади на бољу будућност, искаче већ сада по која искра топле захвалности свима онима, који раде да га ослободе из тмине незнања. Та нада неукога народа, која ће се у будућности слити у један велики, горећи пламен, пламен чисте љубави и захвалности, облијеће и Вас, Софија Петровна! — И будућност је Ваша.

Поздрављајући Вашу двадесетпетогодишњицу рада на пољу српске просвјете, честитам Вам многа одликовања и признања крунисаних глава и свега српскога народа.

Завршујем са ријечима неумрлога српскога пјесника Горскога Вијенца:

Благо томе ко довјека живи
Имао се рашта и родити.

Милица Ђук.

Како се Пољаци отимају.

Са дугих немира и унутрашњих трзавица у старој пољској држави, решише пре сто година три суседне државе: Русија, Пруска и Аустрија да поделе Пољску краљевину међу собом и да тако учи-

не краја вечитим немирима, који су тамо били овладали што са избора краљева, што са верских протеривања. Тако, дође (1795. г.) ско 3 милијуна Пољака под управу Пруса и пруске државе, око 5 ми-

лијуна под управу Аустрије, а око 10 милијуна под управу Русије. Од све три ове групе имају најтежи положај они, што су потпали под Прусе. На њих наваљује државна пруска власт свом силом да их понемчи и кад јој то школом и црквом није пошло за руком, доноси законе, да их осиромаше и расели. Пољаци су осетили то и научили свој свет, да никако не продаје своје земље Немцима, и народ послуша своје прваке, и место да тргне натраг у имању, он још поче напредовати и прекупљивати земљу од Немаца. Власти се тргну од те енергије Пољачке и донеше скорим закон, да присилним мерама откупљују земље од Пољака државним новцем и да онда на те земље насељавају Немце. То су већ тако окрутне и нечовечне мере, да их осуђују и сами Немци. Ал сила Бога не моли. Но колико су год Немци окрутнији у својем поступку, у толико су опет Пољаци чвршћи у својој обрани и одлучнији у својим поступцима.

Да се види, како се Пољаци бране према тој културној (?) најезди, доносимо неке изводе из пољачких новина, како је то „Бранково Коло« у III. свесци од ове године по белешкама г. М(ирка М. К)осића приказало:

1. *Gazeta Gdanska*, бр. 128. од 26. октобра 1907. вели: »Нећемо измирења са пруском владом, јер би то значило, да без милости владе не можемо да постојимо. Ми би тиме оставили себи сведоштво, да не умемо да верујемо у себе саме. Ми верујемо у божју помоћ и наше снаге, то је показао „штрајк“ ђачића, нејаке деце. Ми нећемо гуђих Богова, јер ко не верује у себе, тог и Бог оставља“.

2. *Gazeta Grudzianska*, бр. 63. од 5. марта 1899.: „Чујте жене и девојке по-

љачког народа! Пољачка жена и пољачка девојка су најстрашније тврђаве пољачког народа. Тек онда би нас понемчили, када би се немачки језик и у наше домове увукао, али то неће никада ваступити, докле год буде било по нашим домовима пољачких матера, жена, кћери и сестара. За Пољакињу је грех (као и за Српкињу) да се уда за Немца, грех да посеђује туђинске забаве и светковине; докле год буде жена бдила над мужем да остане Пољак, докле год се буде бринула да има у кући пољачког листа, докле год пољачке матере буду училе децу Богу се пољачки молити за свој народ и отаџбину Пољску, докле нам непријатељ ништа наудити не може“.

3. Исте новине у бр. 38. од 18. новембра 1905. вели: „Наш издавач је добио 15 дана затвора. Пет тисућа (хиљада) нових претплатника одговорило је на ово пруско насиље. Очекујемо још десет тисућа нових читалаца нашем листу, како би за сваки дан затвора било 1000 нових претплатника као одговор Немцима“.

4. „Свој своје“. *Gazeta Opolska* доноси у сваком броју овакве и сличне белешке: „Госпођица Ванда Р., из улице поред поште, радо једе чоколаде, али за чудо свагда погоди врата немачке трговине. Опомињемо дотичну, да не буде тако расејана, јер јој се може десити, да не добије улазницу за пољачке забаве, да је ни један Пољак не замоли за мазурку“.

„Сељани, кад већ не можете да се оставите парничења, идите само пољачким адвокатима, јер они иначе раде за свој народ у јавности“, и т. д. и т. д.

Оваке поуке и опомене могу се згодно применити и на наше прилике с ове стране Саве и Дунава.

Сметања за оснивање Добротворних Задруга Српкиња.

Не кријемо, да би далеко више Добротворних Задруга Српкиња поникло у Угарским крајевима, да се не чине сметње код надлежних власти, што потврђују и одобравају правила или што их препору-

чују одобрења ради. У Батоњи (на Моришу) повлачила се ствар две године дана, док су правила одобрена, па и онда тек, кад су испустили из правила реч *сриска*. Исто се тако поступало и при

отварању задруге у Чуругу и Ковиљу, те су и ове само као верске установе добиле дозволу, а Жабалчанке су већ напустиле и мисао да оснивају задругу, толико им се сметало. Њихова правила није хтела среска политичка власт ни да пошље на одобрење. Сад смо добили извештај из Стапара и Врањева (Арача), да се и тамо смета из истих разлога. После годину дана враћају се правила стапарске задруге с клаузулом, да се не могу одобрити због националног обележја, а Врањевчанкама се враћају правила после осам месеци с клаузулом: »Не могу се одобрити сем просветних удружења никаква друга удружења националног обележја«, и ако је и ова, као и остале задруге истакла у својим правилима за цел: Да се заодевају сирота школска дечица, да се приређују поучна предавања, села, забаве, изложбе ручних радова, да се дају потпоре сиротим ученицама на средњим и вишим школама, а врањевачка уз то још истакла, да ће посредовати при продавању домаћих производа. Све то не помаже и ако се на задатку ових удружења истиче поглавито хумана и просветна страна.

Не можемо да поњамо, зашто се баш женама смета и пречи, да чине добро, кад је то врлина хришћанска и женској души најприличнија. Добročинство се хвали и преуноси код свију образованих народа, па што да се то Српкињама ускрађује?

Ми мислимо, да све то долази од необавештености и зле воље оних, који подстиру те ствари на одобрење високој влади и молимо како наше, тако и остале

земаљске заступнике и великодостојнике, у чији реон спадају ова нова удружења, да обавесте високу владу, да су оваке установе невина подuzeћа и да служе једино културном и привредном промицању. Наше задруге су утрле многу сузу не само својим суграђанима, него и грађанима друге вере и народности при пожарима, поплавама и другим несрећама, које наилазе на људе. Оне прилажу и данас за санаторијум Ерцхерцога Јосифа, за азил сирочади у Будимпешти и т. д. знатне своте, па је и с те стране потребно и нужно, да се оваке установе шире и множе. Кад се у исто време није кратило одобрење Савезу Српских Певачких Дружина у Сомбору и Српског Сокола у Новом Саду, које такође носе национално обележје, зашто да се онда ускрађује одобрење оваким хуманим установама? За то и мислимо, да нема никога, да објасни то високој влади. За то мећемо на срце српским и мађарским посланицима из крајева, који дотична места заступају, да обавесте дотичне референте и министре, да су то чисто хумане, просветне а делом и привредне установе, и да служе интересима државе, као и поједином сиромашу.

Према томе молимо наше Српкиње, којима је ускраћена дозвола, да понове своје молбе, а оне, које се још нису удружиле, да не клону код оваких сметња, него да пријону свом љубављу и вољом, која их гони на добро свога народа, да се што пре удруже, те да помогну своје милом народу колико могу својим милодарима, да се што пре и наш народ подигне до више културе и привредне тековине.

Ноћ.

Одавно се ноћ спустила
 Она чарна, чедна, мила,
 Што иштује миомиром
 Ма иде стигне свуда широм
 Даје свима нове снаге
 И утеше тихе, благе.

Али доле сви у шанцу
 Ил' расути сви у ланцу;
 А неки се и не крије, —
 Стоји као 'сред шепсије,
 И он ипак има мира!
 Зна да куршум не продира!...

Месец светли пушта зраке
 Или пуштује кроз одлаке
 И оданге, — чудне слике!
 Гледа борце и војнике
 Где су доле мирно стали
 Да би борбу дочекали.

Ноћи, ноћи, славна ноћи,
 Дај нам опет чудне моћи!
 А звезде са висине
 Луне чара и милине
 Кандиоца нек' су свима
 Нашим палим друговима!

Или нека затрепере
 А небо нам нек' се стере
 Над зарокћу пушке танке
 Брзомешке и дерданке
 Продирући зори самој
 И руменој и крвавој!

У Велесу, 2 децембра 1912. год.

Др. Вој. В. Рашић-Биослав.

Игуман Сергије

У купци св. Лукача у Будиму лечио се игуман Сергије. Чуо сам да болан, преболан лежи тамо; силни ми терет паде на срце, тешко ми беше, а сузе заблесташе на очни ми зенама. Идем да га видим...

На првоме кату, у једној маленој соби, лежао је игуман Сергије: очи укочене, без жара, без сјаја, а лице свело, жуто као восак, на којем још само проседи брци престављаху правога оца — Сергија. Силно изненађен на први поглед једва сам могао веровати својим очима. Зар је то игуман Сергије; онај снажан и стасит човек? Сузе ми потекоше...

Дигао ми је своју леву руку, суху, танку; а са десном ни да макне. У мени душа зајеца, видим није далеко крај, а он сиром говори ми, како ће, када оздрави, закалуђерити свога ваљаног посинка Ђорђа, ког је он извео на пут и од паорског сиромашка начинио свршеног богослова черновичког...

Јаукнуо бих, ал стегох срце, па га тешим и остављам у нади, да ће оздравити. У томе закашља сиромашка: закрча у прси, као да се у њима и последње парче кида, које још оста несвенуто, неиструнуто. Мутне му очи кренуше се, па ме гледају, као да траже и моле, да не убијам болеснику сваку наду у живот. Стег'о

сам срце, да заустави сузе, а душа ми још јаче зајеца...

Причао ми је како има добрих људи на свету, који га се и сада у болести сећају:

»Не знам — говорио је — како да благодарим Његовој Светости, патријарху Лукијану, па проти Јеремићу због материјалне помоћи, а како мојој старој мајци, којој сам и оно мало паорске сиротиње презадужио«.

Видим да му је тешко говорити, а у томе дође и учени архиђакон др. Ђирић, па се ја — благодарећи игуману Сергију, што је и мене извео на пут — опростим и одем. Када изађох из собе просуше се задржане сузе и ја плаках за човеком, који је само добра чинио другима. Многе и многе помагао је и морално и материјално...

И после моје посете на четири дана умр'о је игуман Сергије...

Живот игумана Сергија проткан је поетичном жицом. То је једна песма, дуга, ненаписана песма. Вудар и весео свагда је тражио друштво, а у друштву био је пријатан и мио. Игумана Сергија познавао је готово цео српски свет и ко га је познао, онај га и заволео. Силно је волео песму, а певао је тако тужно, меланхолично, као да у свакој песми плаче »жалбу за младост«... И сам је писао песме,

у којима — ваљда због недостатка школског образовања — није могао снагом правог песника да изрази у речима јачину својих осећаја...

И поред свега тога, што је волео светско, весело друштво, игуман Сергије био је савестан калуђер. Силно је волео цркву и црквено пјеније и пазио је да се у његовом манастиру тачно врше све верске дужности. Особито ме је дирнуо леп хришћански обичај на Бадње вече:

После св. литургије манастирски ђаци носе у рукама божићну сламу, па певајући „Рождество“ и „Дјева днес“ улазе код игумана и просипају по собама сламу, а он их све редом изљуби и дарива...

Златно је било срце у игумана Сергија, па ми је жао, силно жао, што престаде куцати. Осетио сам доброту тога срца, па ми оста као неки дуг, који више не могу вратити...

Па опрости ми мој добри духовни оче, игумане Сергије, ево журим да ти се докле одужим сећањем на тебе. Просузио сам у речима, које речи јече јеком загушенога јаука, јер сам те љубио синовском љубављу и јер тужим синовском тугом за тобом. И док живим, живеће у мени и спомен на тебе, леп, чист, светао спомен.

Монах Георгије.

Рад добротворних задруга Српкиња.

Голубинци.

Главна скупштина „Добротворне задруге Српкиња у Голубинцима“, одржана је у недељу дне 16. марта т. г. Пошто се сакупио довољан број чланица и чланова, отворила је скупштину гђа председница Марина Сладаковићева, поздравивши присутне добродошлицом. Затим је према дневном реду отпочела свој извештај тајница, учитељица Милана Глибоњска — овим редом: Славна скупштино! Овом годином завршила је наша задруга шесту год. свога живота. Укратко ћу да изнесем њен рад у прошлој години. Имадемо свега 72 члана и то: оснивача 10, редовних 18, помажућих 41. Почасних чланица и чланова имамо 3. — Изгубили смо једнога члана оснивача, оца Сергија Попића, игумана раваничког. Познавали смо га сви, био је одушевљени присташа сваког хуманог друштва, те се је радо одазвао позиву да буде чланом оснивачем и наше малене задруге. Нека му је лака земља и вечан спомен међу нама! (Све чланице устајањем одају му почаст.) Овогодишњи рад наше задруге био је према приликама, у којима се је налазила — нормалан. Помагала је новчано где год је потребно било и како се могло, обзиром на веома лоше материјалне прилике. Највише је приложила „Срп. црв. крсту“ у Београду, осећајући да у овим тешким данима прво треба пружити сестринску помоћ својој рањеној

браћи. Остало је још мало средстава за друге потпоре, те се према томе помагало још једино малим износима и то: за споменик Милице-Српкињи, друштву „Просвјети“ у Сарајеву, девојци Милице Ристићевој из Голубинаца и т. д. Сакупљена је овећа свота за срп. школе епархије будимске, а иначе се сваком даном приликом сакупљали добровољни прилози. Прослављено је задружно „Крсно име“ Мала Госпојина, а том се приликом сакупило нешто прилога. Чланарина је осим малих изузетака тачно укупљена. Са задружним иметком управљало се савесно и тачно. Одбор је своју задаћу по могућности најсавесније испуњавао. Одржано је свега шест одборских седница. Приређено је само једно „Село“, намењено ратарским женама. Задруга је имала у виду приредити читав низ таквих села, која би имала сврху облагородити шире слојеве народа, те побудити љубав ратарке за задружни живот и вољу за интензивније ступање у њу. Али то нам је ускраћено слободно састајање у шк. згради, те је и остало на том једном селу. Сада нам је међутим изашла на сусрет овдашња српска земљорадничка задруга, уступивши нам своју дворану, на чему им задруга и овом приликом изриче своју најтоплију благодарност, те је наде да ћемо ипак моћи остварити своје лањске замисли. Одбор би могао много лакше испуњавати своју за-

даћу, када би му вољно помагале и остале чланице, али с' тиме се на жалост похвалити не можемо, Све би другачије изгледало када би се радило задружном снагом. Но код нас је сада како се то лепо српски каже: „Спала књига на два слова.“ — Задружним правилима обвезане смо све једнако испуњавати дужности своје спрам ње. Није доста уплатити само свој годишњи принос, па заузевши резервни положај, критички посматрати оно мало ху-дог рада, неколицине чланица. Неке чланице на пр. иступају, а нису своје иступање прописно најавиле и образложиле, па онда, оправдавајући себе, категорично тврде да су искључене или да иступају што никада позиване нису. То је већ постало облигатно, тако се задруга распада испуњавајући разне формалности и ситне обавезе. А како се радећи тако, удаљава од своје праве задаће, на то се наравно нема кад мислити. Ја сам се надала да ће живот наше задруге сваке год. све срећенији бити, па ми је веома жао да тога не видим. Недавно сам читала о раду пољске жене. Она силна енергија и издржљивост у раду мора нас задивити. Као анонимне раднице, преузеле су оне у своје руке рад одржања народне свести, која се код њих на стотину начина уништава. И постизавају колосалне успехе. А само зато, што оне верују у моћ јединственога рада, удружују се, те сложним силама врше своју племениту задаћу. И све остале наше словенске сестре, пружају нам тако лепе примере, па покушајмо и ми драге госпође, настојмо пробудити у својим срцима заспалу љубав за ову нашу малу задругу, прегнимо сложним радом око њенога напретка и ја чврсто верујем да ћемо врло скоро видети обилата успеха. — Пошто је исти извештај примљен подноси благајкиња гђа Лепосава Чутурило свој годишњи извештај овим редом: У 1912. примитак је био свега 525 К 40 ф. а издатак је био свега 518'31 К, остало у благајни 17 К 9 ф. Уложна књига гласи свега 1031 К 48. Износи још детаљније изворе примитка и издатка као и именик добровољних прилагача. Данашњи иметак задруге овако стоји: Улог у књизи: 1031 К 48 ф., у разбоју 30 К — ф., акције „Савеза“ 200 К — ф., готовине 143 К — ф., свега 1404 К 48 ф. Дакле кад сравнимо рачуне и поред свег немара и и рекла би скоро непријатељског расположења

спрам задруге, можемо и ове год. бити врло задовољни. Учинили смо више него само дужност. Скупштина узима извештај гђе на знање и бира у одбор за прегледање рачуна гђе: Зорку Јанковићку и Зорку Николајевићку. Одбор налази рачуне посве исправне. — После тога све чланице управног одбора полажу мандат, нашто се приступа новоме избору. Једногласно су изабране, за председницу гђа Марина Сладаковићка, за подпредседницу гђа Евица Станковићка, за тајницу Милана Глибоњска, за благајкињу Лепосава Чутурило. У одбор гђе: Зорка Николајевићка, Марија Костићка, Дара Станковићка, Јулка Лечанска, Зорка Јанковићка из Војке и учитељица Драгица Љубичићева из М. Ремете. Новоизабрани управни одбор захваљује се на повереној части и после тога прелази се решавању предлога. Усвојен је предлог чланице гђе Цвете Вијуц, да се одену сирочад двеју овдашњих удовица. Гђа З. Јанковићка јавља још да је приступила за редовну чланицу наше задруге гђа Даринка Буљн из Вилова. Вест о ступању угледне госпође у нашу садругу, примају све чланице са радошћу на знање. Пошто није било више никаквих предлога, председница закључује скупштину.

Грачац.

Редовна главна скупштина Добротворне задруге Српкиња у Грачацу била је сазвана за дан 2. фебр. 1913. по н. к. но ради малог броја присутних чланица одгођена је за дан 9. март 1913. по н. к., па је тога дана и одржата. Скупштина је протекла глатко и сложено. Извештај тајников о раду примљен је до знања. Из његова извјештаја види се, да рад није најбоље у години 1912. текао, но надати се је бољем раду и напретку у будућности. Ипак је дато у добротворне и просвјетне сврхе К 140. По том је примљен до знања и извештај благајнице, по којем је имовина задружна износила К 1197'28. Установљен је и прорачун за год. 1913. па је вотирано у добротворне и хумане сврхе свота од 300 кр. По том се је прешло на избор часништва, које је акламациом изабрано и то: за председницу гђа Катинка Петровић, за подпредседницу гђа Јелена Лабус, за благајкињу гђица Јелена Дошен, а за тајника г. Милан Ишпировић.

У управни одбор изабране су: гђе Марија Бабић, Јелисава Ишпировић, Олга Кангрга, и гђица Милена Гутеша, За заменице изабрате су гђице Марија Јањић и Драгица Дракулић. У надзорни одбор изабрати су: гђе Софија Ристовић и Милица Скенџић и г. Ђоко Ишпировић.

У пороту су изабрани гг. Петар Косановић, Јанко Петровић и Никола Кривокућа, а за о-

вјеровљење скупштинског записника изабрате су: гђе Олга Кангрга и Милица Скенџић и гђица Милка Ђекић.

Примљен је тајников предлог, да се задрузи пригодном крсних слава и иних угода припомогне материјално.

По том је предсједница дигла скупштину и захвалила се присутнима на одзиву, а скупштина се разишла.

ЛИСТАК

ЦРН БАРЈАК

Никога свога не имаше више. Сви јој помријеше, или погибоше од душманске руке. Оста она самохрана са нејаким дијететом, синчићем, јединцем својим. Чувала је то дијете, чувала ко зеницу ока свога. Волела га оном јаком љубављу уцвијељене жене, која је много тога у животу претрпјела. О, па кад јој је одрастао. Заборавила је родитеље, браћу, сестре, мужа децу, заборавила је и све узроке смрти њихове, јер он, њен јединац беше жив. — Чинила је сиротица без разлике вјере, чинила је и помагала, где год је могла, а све за здравље и срећу јединца свога. Цијело ју је Плевље знало поштовало и вољело. А њен Дашо растао и одрастао, и не знао за ништа друго до ли за љубав материну. А она је опет нашла хиљаду начина, како ће му ту љубав сваким даном новим бијегом беговати.

Ако је било у вријеме кад воће зрије, а Дашо ујутру отвори очи, а крај његове постеље пун тањир зрелих ашлама (трешања) или заруђели јабука, или — чему је кад вријеме било. Ако је у очи каква велика года, а нова свилена, златом везена кошуља освиће крај њега, а Дашо зна — зна: мати је била ту. Па све тако и у свему тако. И Даши дође кад-кад, да се заплаче, да изгрли,

да изљуби мајку своју за сву љубав њену. И учини тако једном, и стаде пред њу.

— А што би ти мати хтела, да ти учиним за сву ту љубав и бригу твоју?

— Ожени се сине!

— А кога би рада мати?

— Дјевојку, која ће те бар половином вољети колико ја...

И он послуша мајку своју и нађе дјевојче љупко, мило, пуно милоште.

А у материној души закликта радост, јер ће се обновити дом Шећеровића. Не жали мајка труда ни трошка, да свечанији час изгледа, кад јој буде син увео снаху у кућу. Веле, да је свилено платно кројила и да ће га дукатима посути, да јој снаха, по тој свили и тим дукатима пређе прага.

Беше дан уочи свадбе. У кући се пекло, кувало, пите развијале, а Дашо се уклони, да не смета мајки у послу, јер она је о свему сама бригу водила. Изађе мало, да се прошета са неколико другова својих, и кад беху баш пред капијом Мутевелић бега, револвер пуче. Дашо мртав паде!.. Ко га уби?.. Ох не реците... ћутите!.. И онако је клетве на њима доста. А дом Шећеровића од вајкада куне и крвљу својом пише, једну једиту ријеч: Турчин... ћутите!..

Од онуд иде мати, седе власи распле-
ла, а шакама бије усахле груди... Куку
њојзи!.. И кад виђе мртво тијело си-
ново, она се шћућури крај њега, по-
диже главу његову у крило своје.

А мој Дашо, добро моје,
Ко те уби?
Ко уцвели мајку твоју,
Проклет био.
Одхраних те, оружак те,
Мој делијо!
И цвијећем, окитих те,
Моје цвијеће!
И сватове окупих ти,
Крвни свати!
Мајци пође, ал не дође,
Куку мајци!
Мајци снахе не доведе,
Пуст ми доме!
Ја јадујем, ти не видиш,
Очни виде!
Ја јаучем, ти не чујеш,
Јад ме чује!..

И Бог зна докле би она тако, да ју
не уклонише, а њега не однесоше кући..
И од то доба Митру Шећеровића нико
не виђе. Трећи, четврти дан по смрти
последњег Шећеровића, подиже се мо-
тка покрај саме куће и на мотки црн
барјак. Веле, да га је Митра сама ту
метнула нек прича пролазницима црну
судбу њену и јединца њеног. Барјак се
вијо над домом Шећеровића, и кад би
се од кише, вјетра и невремена у прљу
претварао, Митра га је сваке године об-
нављала, али год. 1912. не. Кад први
војници ослободиоци уђоше у Плевље,
једна погурена старица изађе из куће
Шећеровића и првом од њих рече:

— Јуначе, де скини барјак ови.

Уранила мајка твоја
јутрос, сине!
Угледала зору сјајну
и пресјајну!
Пет вјекова вака зора
не сванула
Јутрос свану су четири
жарка сунца,
Под сунцима соколови
крила шире,

Јечи земља са њихова
са кликтања,
Одјекују горе наше,
Божја правдо!
Сви соколи на броју су,
тебе нема.
Ал већ нека, освећен си!
благо мајци!
Освећени толки доми,
благо нама!
Освећено цело Српство,
благо свима!
У том сјају и кликтању
зоре ове,
Црн-барјаку мјеста нема
више, сине!

Кад јој војник скиде барјак, сави и
пружи, она се заљуља, понесе и мртва
паде крај барјака.

Сарајево, 1913.

Љубица Попара.

ЦРНОГОРКА У РАТУ

— Шта ради Црногорка за време рата —

(Из ратних бележака једног Црногорца).

Ко није дуже време живео у овој
брдској земљи, тешко му је знати како
живи Црногорка. Ако игде жене заслу-
жују Шилерову похвалу: »Поштујте
жене«, то је заиста заслужују Црно-
горке, јер оне у истини плету небеске
руже у живот својих мужева, своје
браће. Уметлици су се отимали, који
ће што лепше венац оплести овој узор
мајци, сестри и љуби. У овоме рату ја
сам видео да су Црногорке потпуно
заслужиле, да се њима усхићавају пес-
ници, и да је све оно, што је о њима
изношено само бледа слика онога, што
су Црногорке у истини.

Кад је Црна Гора објавила рат Тур-
ској, црногорска војска била је већ на
граници. Највећи део војске, под коман-
дом престолонаследника Данила, нала-
зио се у селу Фундини, на домаку
турског утврђења Дечића. На неколико
километара иза војске, у селима Сје-
ници, Медуну, Врбици и Дољанима ви-
дили су се читави одреди жена.

Краљ Никола, спазивши жене, из-

дао је строгу наредбу да се не смеју приближавати бојној линији.

Краљева наредба одржана је до јуриша на Дечић, али чим је Дечић заузет, није било те силе која је могла спречити Црногорке да не притекну у помоћ својој рањеној браћи. Око пет стотина жена из Куча, Пипера и Бјелопавлића јурнуле су одмах по заузећу тврђаве за војском. Само после неколико тренутака могли сте видети мајку где седи поред рањеног сина; како сестра брату ране превија. Али ни на једном лицу није било ни страха, ни суза. Све је било озарено неком дивном радошћу. Први успех је био постигнут.

Кад је краљ после заузећа тврђаве пошао пут горе Какарочке да посети рањенике, наишао је на једну групу жена које су на носилима носиле рањене јунаке. Стари краљ, дубоко потресен овим призором, плакао је. Одмах је издао наредбу, да жене могу слободно пратити војску. Ово је имало врло добрих последица, јер су све рањенике с Дечића превезле у Подгорице Црногорке.

После заузећа Тузи наиђе једна група жена из Куча близу моста на Цивни на једног човека који је терао пред собом неколико коња. Било је очигледно да су коњи били упљачкани, и да је војник оставио бојну линију да отера свој плен у Подгорицу. Жене га упиташе куда путује, али човек поче нешто неодређено да одговара. Тај одговор показао је кривца. Жене га одмах свезаше и одведоше престолонаследнику Данилу. »Црногорци нису пошли у рат да пљачкају, већ да своју браћу ослободе из ропства« — рече једна жена престолонаследнику, предајући му кривца. Кад је престолонаследник, због овога, хтео неке жене да одликује, оне су лаконски одговориле: »Не личи женама да носе медаље.«

У једној битци код Костратских Вирова једно одељење Арнаута изашло је неопажено иза леђа нашој војсци, и уз пут наиђе на групу жена које су

чувале рањенике. Жене, којих је било око педесет, дограбе рањеничке пушке и јурну на Арнауте. Кад је војска чула иза својих леђа пуцањ, одмах дојури један одред, али су Арнаути већ били натерани у бегство. Две су девојке, том приликом, лако рањене.

Пограничне жене из Куча помогле су много нашој војсци као извидница. Већина од њих зна добро арнаутски. Преобучене у мушко одело, оне су стално уходиле турску војску и пратиле сваки корак Арнаута. Много је жена у извидници погинуло. Једно време у подгоричкој болници два одељења била су препуна жена — рањеника.

После бардањолске битке вратио сам се са Ријоле на Ријеку за рањеницима. Око 500 рањеника било је тога дана превезено на Ријеку. Са једним чешким лекаром радио сам целе ноћи у једној кафани, која је била удешена за болницу. Једна млада, врло симпатична девојка, помагала нам је у превијању. Прала је ране, завијала, намештала постеље. Осим ње биле су ту још две девојчице од 10—12 година.

Око четири сата по поноћи савлада нас умор и ми прилегосмо. Наша помоћница ишла је од рањеника до рањеника и распитавала одакле је који, кога има код куће, где је рањен. Оне две девојчице у стопу су ишле за њом. На једанпут у болницу уђе ордонанс официр и салутирајући рапортира нашој непознатој помоћници: »Височанство, „Нептун“ са две стотине рањеника стигао је«.

»Моја господо, ви ћете извинити за часак, морам се постарати да се сместе нови рањеници«, обрати се госпођица нама и трчећи изађе.

То је била кнегиња Ксенија,

ЖЕНА И РАТ

Ко од нас у младости није изучавао женско питање, тај највише и најкомпикованији друштвени проблем! Третирајући жену као умну и моралну силу, сваки у свом питању има полазну тачку,

своје мерило. Кад у себи тражим Кантов морални императив, ја га налазим у оним моралним осећањима, која ми је материнска нежност уселила у душу, у моје биће умно и морално. Чистија је, узвишенија је савршенија је морално од мене моја мајка. Моја жена није друго но таква будућа мајка. Она је дакле морално савршенија од мене, жена је дакле савршенији морални створ од човека.

То је моја проста теорија.

Рад београдских госпођа у овим светим и пуним опћега прегалаштва данима посматрам готово као странац. Цео мој живот тече ван оквира нашега престоничкога живота, па ипак мени припада једна ретка друштвена част: ја сам био први контролор широке дамске организације у Србији, патриотскога Кола Српских Сестара. Било је то 1904. године, кад су ове племените госпође саме пожелеле, да државна власт прегледа њихове рачуне, и мени је то удео пало. Колико се сећам, као рачунополагачи, наравно добровољци биле су госпође Радовановић, Дачић и Спасић. И мој је суд гласио: треба пожелети, да се у свима државним надлештвима овако рукује народном имовином.

У широком хуманитарно-патриотском раду ван дојучерашњих наших граница с овим се друштвом надметало истрајно Друштво Кнегиње Љубице на челу с енергичном госпођом Вуловићком. Оба друштва имају красну историју свога патриотског рада који је био колико смишљен, толико и мушки истрајан. С Колом сам се опет срео, чим је прва пушка планула. Видео сам на окупу њену управу под председништвом умне, енергичне и питоме госпође Луковићке. Замишљене госпође и госпође већале су о крупном предлогу исто тако умне и енергичне госпође Иванићке о отварању своје болнице. Цео капитал Кола тако је мали, да идеја изгледа неостварљива ни за најдовитљивије финансијске умове.

Сад болница Кола Сестара ни у

чему не оскудева. У тој сам болници провео дан моје славе, Аранђела Михаила и сав сам блажен из ње изишао. Тамо је много отмених београдских госпођа и госпођица и свака журно врши свој посао са религијозним осмехом Весталке, са љубављу мајке и сестре. Рањени јунаци и милосрдне сестре, то је једна породица, нешто још топлије и узвишеније од породице, душевна заједница ради нечега бескрајно високога и чистога, заједница љубави према отаџбини. Секретарица г-ђица З. Васиљевићева као да лети од једне до друге болесничке палате, као да не додирује ногом патос. Поред постеља тешких рањеника ниже се као бисер реч утехе сестара из Кола, реч пуна патријотскога заноса. Кћи војводе Мусића, гђа Иванићка, као да би хтела својим сузама и патријотским заносом отерати смрт са чела једнога рањеника, коме је тек одсечена нога до кука.

Исти је дух у свима болницама, у којима сам био. Свуда сам наишао племенито надметање. У Санаторијуму више Академије наишао сам на две младе болничарке, обе девојке од 17 до 18 година, обе из отмених породица. На жалост, не запамтих им имена. Једна рече, да је кћи начелника у пензији, ако се не варам Симића. Те две младе сестре као да су се надметале, чије су собе уређеније, веселије, чистије. Кад је кћи пензионираниога начелника почела да ми показује ране једнога свога рањеника — »правога адвоката“ — милина је овладала мноме. Пироћанцу рањенику била је размрскана темена кост.

— Кад је дисао, господине, мозак се кретао и жуборио. Сад погледајте, све је зарасло.

То младо нежно девојче бдило је дању и ноћу над човеком, који је читав месец дана био предмет расправе између смрти и живота! И то је девојче спасло живот једноме јунаку!

На горњем спрату у истој болници затекао сам другу слику. У елегантним и дивним операционим салама са морем светлости поређана су чуда савремене

технике, која претварају хирургију из вештине у науку. Машина и инструментарна безброј је. Све је то у неред и у крви после извршених операција. Тамо је свега један нежни лаборант у чистом белом болничком оделу. Ради, ради као мрав, и не осврће се на посетиоце. То је кћи старога војника и државника, симпатична госпођица Грујићева.

— Па зар можете савладати толики посао?

— Сад ће доћи и друга.

И збиља улети госпођа Торбица, збаци са себе капут и отпоче хитно свој тешки посао, за који је потребна добра мушка снага.

У школи код Саборне Цркве затекао сам исти дух, исту озбиљност у послу. Тамо су собе велике. У једној палати, у којој је могло бити више од 50 рањеника, затекао сам епске разговоре Прилепчана, Битољчана и Једренаца.

— По цео дан само лешкаре, господине, око Једрена.

— Јест, јест, — одговарају Једренци, — али ви допресте само до Прилепа и Битеља, а ми чак на Марицу!

У то време једна млада дама не приметно и нечујно иде од кревета до кревета. Сунце је, ваља отворити прозор, а има рањеника који спавају. Она их нежно увија и завија у покриваче, као млада мати своје првенче. Боже сачу-

вај, да се дотакне ране или пробуди рањеника! Један од тешко рањених пробуди се од смеја осталих. Глава му цела у завоју.

— Где си, госпоја?

Она је већ била поред њега. То је млада госпођа, Нада Книћанин.

— Она је наш анђео, господине, — рече ми један рањеник.

У истој рањеничкој соби разумео сам тајну овога свега, што се збива, овога, што нас доводи у недоумицу, што нама самима изгледа неразумљиво.

— Право ми реците, јунаци, јесте ли који пут узмицали?

— Ко?! Србин да узмиче! Никад! — отимају један од другог реч Прилепчани, Битољчани и Једренци.

— Море, господине, некаква сила нас вуче напред, — рече један.

— Срце нас вуче напред, — додаде други.

— Срце, срце! — заграјаше многи.

То исто срце, које вуче српскога војника, да иде напред у кишу од куршума и шрапнела, вуче и српску жену, да све што може, донесе на народни олтар.

Сви смо постали браћа и сестре. Девојче вуче срце, да бди над размрсканом лубањом војника, јер ју је збртимила народна мисао.

„Самоуправа“.

С е ћ а њ е.

*Кроз заспало лишће пропадају звезде,
И никаквог шума! Само крикне сова
И прелети тајно с иране од ирмова
Ма развалу какву. Све се ишце незде.*

*Вашопери зраци месечеви блуде
Кроз видокруг цели Бела светлост дљешти;
Воденички точак кроз ноћ мукло трешти
Меде у даљини; звуци шуме, луде.*

*Кроз спојена уста шапталe су душе,
И срећнији десмо него икад пређе;
При пољупцу сваком спуштала си веђе,
Док се малом звезде с ваздухом пенуше.*

*То је дало вече пролетњег уранка,
Неушешне наде када младост служи;
Оно слатко вече кад цветају руже,
— Вече прве среће, првога састанка.*

Душан У. Бајић.

Без родитеља.*)

*Мужан, дирљив сировод иде,
Кроз сеоце једно мало,
А за којим старо, младо
Од срца се заплакало!*

*Искуљено сво је село,
И препуно ту је свеша,
За сандуком вриште, плачу,
Четири бедна сирочеша!*

*Јаој! мајко наша добра!
Ој жалости наша веља,
И ти нам за оцем оде,
Остасмо без родитеља!*

*Не плачите децо драга!
Вашу матер и Бог воли,
Ја их шешим, а и мене,
Моја душа за њом боли.*

*И сировод већ гробу стиже,
Велики тек сад су јади,
Нико живе утешити,
Мо четворо сирочади!*

*Спустише им мајку ево,
Крај њихова оца, ту је,
И за час тишина нашта,
Из гроба се гласак чује!*

*Шешите се децо мила!
Услед ваше тује веље,
У шужној браћи мајке ваше,
Маћи ћете родитеље!*

Земун, 1912.

А. М. Т.

*) Та сирочад су деца пок. Катарине Ст. Михајловић удове попадије из Бингуле. Отац им је умро пре осам година, (Стеван Михајловић (Бећаревић) бингулски парох.) Сад пак 16. (29.) децембра 1912. умре им и мати, те су сад сирочад. Деца су незбринута, најстарији је богослов II. год. а најмлађе је од 9 годна.

Изложба женских ручних радова. Оно, што је у прошлом броју нашег листа препоручивао наш сарадник, г. М. Вујић, парох томашевачки, то је већ остварила вредна и подузетна Српкиња из Чакова (Доситејеве колевке), госпођа Катница Ранкова.

Ми смо имали прилике, да видимо ту изложбу овде у Новом Саду, коју је г-ђа Катница Ранкова приредила 17. (30.) и 18. (31.) марта о. г. Рад је диван и привукао је пажњу целог нашег грађанства. Госпођа Ранкова је овом изложбом учинила и добар пазар, јер је велик део својих предмета распродала. Цео ред ове изложбе приказивао је велико богатство наше народне рукотворине. Ми ћемо се згодном приликом још једном вратити на овај предмет.

Сентомашко Српско Девојачко Коло приредило је 3. (16.) марта о. г. и треће своје јавно предавање, приликом којом је др. Живоко Продановић, општински лечник, говорио.

Изложба. Словеначке жене приређују ове године у Љубљани изложбу својих женских ручних радова, а позваће на суделовање и остале женскиње јужних Словена, те ће то бити слично ономе, што су Ческиње прошле три године чиниле, изнесавши рад Српске Жене, Бугарске Жене и лане Пољске Жене.

Леди Лејла Пеџет, супруга енглеског посланика у Београду, прикупила је међу својим земљакињама 42 сандука разног завоја и прибора, много хране и понуде и послала све у Драч и Љеш српским рањеницима и војницима.

25. годишња прослава. Наши старији читаоци ће се сећати лепих и родољубивих чланака, што су излазили у нашем листу пре 10 и 15 година од „Родољуба“. То беше свештеник, **Марко Поповић**, који је по свршеним богословским студијама прво учитељевао у Стоцу и Фочи, а као свештеник радио у Невесињу и Коњицу, па отуда дошао за свештеника у Мостар. Јуна месеца о. г. навршује се 25 година, како је овај вредан и марљив јавни радник отпочео своју родољубиву и просветну наставу и ми га на прагу те 25. годишње учитељске и свештеничке службе поздрављамо са жељом, да му Бог подари крепка здравља и дуга живота, да може и даље служити своје милом народу на корист и напредак.

Унапређен. Др. Паја Радосављевић, наш сарадник, досадањи доцент на универзитету њујоршком, постао је фебруара месеца о. г. професор истог универзитета. Весели настајава. Сад имамо на том универзитету два одлична Србина за професоре: М. Пупина и Радосављевића, а тамо нам је и Тесла, који је на електричном пољу стекао светског гласа. Живели!

Верени и венчани. Г-ђица Јулка Гологлавић из Долова, верила се с г. Јованом Аћимовим из Чоке.

Г-ђица Ирена Павловићева из Срем. Карловаца, верила се с г. Марком Алагичем, државним чиновником из Сарајева.

Споменик, У Петрограду је саграђена нова православна црква у спомен 300 годишњице царског дома. На тој цркви су смештена звона из свију словенских земаља: Србије, Бугарске, Хрватске, Ческе, Пољске и т. д. која су први пут забрујала, кад се отпочела прослава.

Српско Девојачко Коло у Руми приређује забаву други дан Ускрса, у корист своје благајне, са следећим распоредом:

1. Писмо. Монолог од Габањија, приказује Ана Ристићева, члан. дев. кола.

2. Рихард Вагнер „Танхајзер“ свира на клавиру г-ђица Нада Каракашевић, на хармониуму Драгутин Етари хоровања.

3. „Дилетантска представа“, триолог од Молнара, приказују Смиља Јекићева, Љубица Исајловићева и Савета Говорчиновићева, члан. дев. кола.

4. Чика Јова Змај „Ђурђев дан“ мелодрама за клавир удесио Драгутин Блажек са женским

хором приказује Персида Ристићева члан. срп. дев. кола.

5. „Вера, Љубав, Нада, жива слика. Шаљива пошта са три награде. Игранка.

Парастос. Уторак, 2. априла о. г. даваће млада госпођа Косара Јовић из Пожаревца, своје рано преминулом супругу Војиславу бившем трговцу пожаревачком погодишњи парастос и позива сроднике, пријатеље и познанике да учествују на овом тужном помену.

ЧИТУЉЕ.

† **Јустина Поповић рођ. Кука.** Многогодишњег надзорника Текелијанума, српскога књижевника и педагога *Шеву В. Поповића*, садашњег посланика на угарском сабору, задешила је дубока жалост: умрла му је верна супруга *Јустина* дана 26. марта (8. априла) т. г. у Будимпешти, с којом је преко четрдесет година у супружној заједници живио. Покојница била је из угледне српске будимске породиче *Кука*. Уједно је поверењем друштва „Мајке Ангелине“ изабрана потпредседницом тога друштва. У оно доба српскога омладинскога покрета учествовала је и покојница са својим супругом најживље у том српском млађаном покрету, па су у оно доба сви српски народњаци и омладинци нашли у „чика-Стевиној“ кући најтоплије српско гостопримство. Од више деце остало је супрузима Поповић само једно дете: Лаза, који је данас чиновник у једном од угарских министарстава и који заједно са својим оцем оплаује своју добру матер Јустину. Нека је покој души добре Српкиње Јустине Поповић!

† **Јелена Обркнежевић рођ. Николић.** Поштована и уважена старица, супруга покојног Аркадија Обркнежевића, негдашњег великог Капетана диштрикта вел. кикиндског, а пуница пок. дра Милутина Татића, негдашњег судца новосадског и потоњег судца курије (највишег судишта) у Будимпешти, упокојила се у Будимпешти 3. (16.) марта о. г. у 89. години живота. Оплакују је кћерка Ирина удова Татић са синовима: Петром и Аркадијем и нећаком уд. Катинком пл. Зорић. Старица беше врло племенита и примерна супруга и мати. Вечан јој помен!

† **Марија удова Коларићка рођ. Софићева.** Госпођа Олга пл. Станковић, удова пок. Жи-

војина Станковића, ц. и к. потпуковника, изгубила је 1. (14.) фебруара о. г. своју добру матер племениту Српкињу *Марију Коларовићку*, у 81. години живота. Поред ојађене ћерке, г-ђе Олге, оплакују своју добру мајку унука: Зденка Ненадовића, сестричина Александра пок. дра Марјановића, адвоката панчевачког и праунучад: Гавра и Данка Ненадовић. Покојница беше врло коштвана и уважена у кругу свог грађанства, што се опазило на оној многобројној пратњи грађанства свију редова, народности и вера. Бог да јој душу прости!

† **Мица Љуштина**, удова ц. и кр. потпуковника а кћерка Павла пл. Мачванског од Каменице, умировљеног председника кр. судбеног стола, упокојила се 5. (18.) марта о. г. у Нов. Саду, после дугог и тешког боловања у 64. години живота. За њоме жали поред оца, брат Јосиф пл. Мачвански од Каменице, кр. министријални саветник и финансијски равна-тељ краљевине Хрватске и Славоније, сестре: Софија пл. Мачвански од Каменице, Паулина пл. Љуштина и Јелисавета Морачик и остала многобројна породица. Бог да јој душу прости!

† **Катарина удова Вујић рођ. Јовановић**. У Сомбору се упокојила 13. (26.) марта о. г. у 71. години живота мати Јована Вујића-Браце и Петра Вујића и госпођа: Јелене дра Стеве Кронићке, Софије Николе Кондороши, Нине дра Адама Данингер. Катарине Ђорђа Ђуришића и Вукосаве Живка Продановића, односно снаха и мајка и остале многобројне и одличне породице. Покојница се заузимала живо за јавне ствари народне. Она је члан Добротвор-Добротворне Задруге Српкиња Сомборкиња и почасна њена председница. Већ и то показује, колико је заслужна била за јавне народне установе. Вечна јој успомена!

† **Зорка Жакула**. Нашег и народног пријатеља г. Стеву Калембера и супругу му Милку из Коренице, трговца и поседника, задесила је поново велика жалост. Њихова кћи *Зорка*, удата за професора технике у Будимпешти, дра Милана Жакулу, упокојила се 31. јануара (13. фебруара) о. г. у својој 25. години живота, оставив за собом двоје мале дечице. Пре две године изгубио је овај родољуб прву своју велику девојку, сад ево и другу већ удату кћер. Жалимо судбу ових добрих људи и изјављујемо им наше саучешће, а покојници нека је лака земљица!

† **Босиљка Ковачевићева**, добро дете Миливоја и Милке Ковачевића из Митровице, тек се ове године цретплатила на наш лист и ступила била у Коло Девојачко, па ју, ево 18. (31.) марта отрже смрт из руку родитељских и из загрљаја брата Стевана, мајке Милеве Вучанове стрица и стрине Александра и Катарине Ковачевић у њеној 16. години млађаног живота. Покојницу не жали само њена најближа родбина, него толике другарице па и цело место, које је посведочило то својом многобројном пратњом, у чије се име у св. цркви топлим и утешним речима опростио парох митровачки, пречасни г. Драгомпр Радошевић. Нека благи Бог утеши њене честите родитеље, а младој покојници нека даде рајске насладе. Вечна јој памет!

† **Др. Јован Илијћ**. Председница чурушке Добротворне Задруге Српкиња, г-ђа Евица Илијћка, изгубила је 23. марта (5. априла) о. г. свога честитог супруга, а општина чурушка свога омиљеног лечника, председника црквене општине и великог пријатеља дра *Јована Илијћа* у 62. години живота. Са његове савесности и лепе лечничке вештине тражен је не само у својој општини, него и у околини. Лака му црна земља била!

† **Др. Михајло Вујић** и супруга му **Анђа, рођ Туцаковић**. Србија је изгубила и опет 2. (15.) марта о. г. једног одличног државника и књижевника, изгубила је дра Михајла Вујића, бившег министра финансије и једне године и министра председника. Он је син негдашњег професора београдског Вујића, који је родом из Ирига. Но покојник се родио у Београду, тамо довршио средње и више школе и онда продужио своје студије у Немачкој и Француској. Струка му је била народна економија, и то је тако испекао, да је служио на част Српству. Он је о томе написао три велике свеске, којим се служе на универзитету београдском професори и ученици те струке. Кад је дошао са својих студија, био је прво професор Велике Школе, а после је прешао на политику. У последње доба био је посланик краљевине Србије у Бечу, Берлину и Риму. Боловао је последњих 5—6 година и са својом супругом Анђом с којом је примеран брачни живот водио, дошао је на Сушак код Ријеке (Фијуме) да се опоравља. Туга сустигну последњи часови, а кад је то видела су-

пруга му Анђа, не могавши сачекати тај удар, дигла је руку на себе, те су тако у времену од 12 сати обоје отишли Богу на истину. Српска влада је обоје о свом трошку донела 4. (17.) марта у Београд и заједно их саранила. Деце нису имали. Вечан им помен!

† **Стеван Симоновић.** У петак 15. (28.) марта о. г. предадосмо у Каменици матери земљи трошне остатке једног од најстаријих наших јавних раденика, нашег заслужног и родољубивог *Стевана Симоновића*, поседника каменичког у 83. години живота му. Беше свршен правник, али се није одавао службовању, него се бавио економијом и у томе се толико извештио, да је постао жупанијски референт за пољопривреду. Писао је многе чланке по календарима и економским листовима нашим о пољопривреди, особито из виноградарске струке. Он је у виноградарству предњачио Каменчанима и њему се има много да захвали, што се тако лепо одржали и напредовали Каменчани после оне филоксерске напасти. Но највећа му је заслуга, што је изродио, изучио и народу поклонио својих пет синова и једну кћер Даницу. Од пет синова су му тројица лечници: Др. Радивој у Сомбору, др. Светислав

у Београду и др. Милан у Петроварадину; двојица адвокати: Др. Милутин у Стар. Пазови и др. Младен у Руми. Кћи му се удала опет за лечника дра Перу Георгевића у Жупањи. Сви ти служе народу на дику и славу, сви су ожењени и имају своју децу, те оплакују свога доброг деду петоро унучади. Срећни су што имају у животу још своју мајку Драгињу рођ. Јојкић, око које ће се вити још ова деца, зет, снаје и унучад. Покојник је водио примеран живот са својом супругом, отуда су и тако честита деца поникла.

Кад се пре 8 година образовало у новоградској срп. вел. гимназији друштво „Слога“, да купи прилоге за фонд те гимназије, постављен је на чело тог друштва пок. старина Стеван Симоновић и остао је на тој родољубивој пости све до лане. Под његовом управом скупило је то друштво око 30.000 круна гимназијском фонду.

Као што се види, покојник је унапређивао своју кућу, своју децу, своју општину и жупанију радом и примером, па ни просвету народну није напуштао све до крајних дана свога живота. Нека му је слава и хвала. Бог нека му душу прости!

БЕЛЕШКЕ.

ПРОСВЕТА

Хрватска и Славонија.

Удруга Учитељица Хрватица основала је на јадранском приморју у Краљевници (град франкопански) практичну школу за кућарство и трговачки течај, а носи наслов: „Школа за практична женска звања“ с интернатом. У завод се примају и екстернисте и за њих су таксе само за поједине предмете, које уче а за осталу обскрбу не плаћају. Интернисте плаћају месечно 70 К, у коју се рачуна и школарина, а додаје се само месечна отштета за рубље креветско 1.50 К и уписнина од 5 К. Која хоће да учи гласовир плаћа полугодишње по 5 К за употребу гласовира а по 2 К за употребу писаћег строја, а свака још по 5 К за домаћег лекара.

Течај траје десет месеци почињући од 1. септембра (рујна) до краја јуна (липња). На крају

године добија свака ученица сведоцбу, која ју оспособљава за приватну чиновницу. Управа се брине, да потребнима набави место. У завод се примају ученице, које су навршиле 15. годину живота и могу сведоцбом исказати, да су свршиле за кућанско одељење бар два разреда више девојачке школе, а за трговачки део бар четир разреда више девојачке или које средње школе.

Предмети су за кућански део: кућанство недељно: 1 сат; кување трипут на дан; радње у врту 4 сата; шав белог рубља: 8 сати; вештачки ручни радови: 2 сата; крпљење: 2 сата; глачање (пеглање): 2 сата; познавање грађанских права и дужности: 1 сат; педагогија: 1 сат; хигијена: 1 сат; хрватски или српски језик: 1 сат.

За трговачки део: Трговачка кореспонденција: 3 сата; наука о трговини: 3 сата; тр-

говачко рачунање: 4 сата; књиговодство: 4 сата; трговачки земљопис: 2 сата; кућанство један дан недељно; хрватски или српски језик: 1 сат; немачки или талијански језик (према избору) 3 сата; стенографија: 3 сата.

Босна и Херцеговина.

Заузимањем вакуфског управитеља Шериф еф. Арнаутовића саграђено је у Сарајеву вакуфско **сиротиште** за мусломанску сиротну децу. Зграда је удешена према здравственим прописима. У сиротиште је већ у почетку примљено 150 сирочади од 6—12 године. Ту ће се та нејач сачувати не само од глади и голотиње него и од сваке спољне покварености, којој су изложена така деца без оца и матере. Ми поздрављамо ову нову муслиманску културну установу у Босни и Херцеговини и желимо, да то буде расадник и за друге културне тековине наше браће муслимана, који су у многим чему заостали.

З Д Р А В Љ Е.

Наши ружни обичаји. Највише обичаја се ређају у нас при удаји и код мртваца. Они код удаје и ако нису сви за похвалу, али нису у тој мери штетни по здравље, као што су они, код мртваца. Приликом том ређају се сви сродници да оплачу мртваца, а кад то чине (обично жене) оне непрестано целивају (љубе) мртваца по устима, очима, рукама и образима; а мртво тело прелази одмах у трулеж, чим измили душа из њега, а трулеж је тај врло опасан по здравље оних, који га љубе, особито, ако је мртац умро од какве заразне болести. Зато се по напреднијим земљама и варошима, износи мртац одмах из куће и смешта у мртварницу, засебну кућу на гробљу, тамо га одређене особе купају и облаче и онда нема прилике, да се родбина и околина његова кужи и да се заразне болести шире. Кад код нас нема још тих установа, онда бар ваља и треба да се чувамо, да се не заразимо ми здрави; а најбоље ћемо се сучавати, ако не целивамо мртваца. Тај је обичај најопаснији и њега би ваљало сасвим напустити.

ЗА ДОМАЋИЦЕ.

Георгина је код нас врло познато и омиљено цвеће са свога правилног и разнобојног цвета.

Кромпири од георгине саде се маја месеца у у размаку један од другог на један метар. Земља треба да је снажна и добро нађубрена. Како се појави из земље лоза, одмах јој треба прибости тачку, па ју привезати, јер ће се иначе пригнути земљи па и скрхати. Кад георгина прецвета и кад је већ и мраз сатре, ваља лозу одсећи и још који дан оставити кромпире у земљи, па онда повадити и у сув песак ставити са преосталом лозом, али тако, да вода из лозе не пада на кромпир, јер ће кромпир иструнути од те влаге. Тако удешени остављају се на суво да презиме, ал их ваља чувати да се не смрзну.

„Т“.

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

Изишла је из штампе 1. књига: **Женско Питање** од г-ђе Зорке Јанковићке, наше сараднице, коју смо у 2. броју нашег листа објавили. Надамо се, да ни једна задругарка и интелегентнија Српкиња и Хрватица неће пропустити, да набави овај први цветак из женске руке, којим се претреса данас тако важно питање женскиња. Молимо дакле наше скупљачице и друге задругарке, да нам јаве, колико комада ваља да пошљемо којој задрузи на продају. Цена је 1 К, а књига износи 11 штампаних табака. Рабат од 10% уступамо распродавцима или задружним благајнама.

Илустрована Ратна Кроника. Примили смо 20 свезака ове кронике, коју уређује др. Каменко Суботић, а издаје Књижарница Светозара Ф. Огњановића у Новом Саду. У тих 20 свезака има више од 200 слика са балканског рата и много лепих чланака о рату балканских савезника.

Ова кроника излази редовно сваке недеље у једној свесци од целог табака, а сваки десет свезака чине једну серију. Десет таквих свезака или серија вреди 2 К за наше земље, а за стране крајеве 2:50 К. Претплатити се може на поједине серије, а претплата се шаље издавачкој књижари Свет. Ф. Огњановића у Новом Саду (Ujvidék).

„Вршачки Весник“. Милан Петко-Павловић, власник штампарије и књижаре у Вршцу јавља, да је преузео поново у своје руке штампарију и да ће од 1. априла о. г. отпочети издавати локални лист: „Вршачки Весник“, који ће доносити новости из места и околине, поуке и

забаве. Излазиће сваке недеље изјутра, а коштаће годишње 8 К.

Стогодишњица. Наш сарадник, г. Јован Живојновић, професор, издао је лепу књижицу у спомен стогодишњице устанка Карађорђева и Његошева рођења. Садржина је књижици приподоба пре и после сто година. У уводу је кратак извод српске историје по загребачком професору универзитета дру Фреду Шишићу у вези са обртом и прве стогодишњице од рођења великог српског песника Петра Петровића II. Његоша. Иза тога долази песничка обрада тих чињеница у драматским сликама, од којих је један део штампан и у прошла два броја нашег листа под насловом: „Ускрс“ или „Кнегиња Љубица“. У свези с тим описана је и прва стогодишња прослава Његошева у Новом Саду о св. Сави о. г. у Матици Српској. Дело износи 116 страна осмине. Писац је наменио сав чист приход сирочади Косовских јунака. Делу је првобитна цена 2 К, али кад

су се пријавили препродавци и тражили уобичајени рабат, писац је проширио дело и подигао цену на 3 К. Од тога иде 2 К на првашњу струку, а 1 К на рабат препродавцима. С обзиром на лепу садржину дела и на цел, којој је намењен чист приход, препоручујемо нашим читаоцима ово дело.

МУЗИКА.

Ратни поход. Београдска књижара С. Б. Цвијановића издала је под горњим насловом композицију нашег музичког уметника: Јосифа Маринковића, лепу ратну песму за мушки хор уз пратњу гласовира: „Љуте маче опашимо“, речи Ст. Самарџића ратног свештерика. Пена је песми 1'20 дин. (круна). Издање је посвећено Народној Одбрани. Препоручујемо нашим певачким друштвима и онима, који се баве музиком.

МАТИЈА ЛЕВИ Н. САД.

Изванредно fine пролетње и летње новине.

Енглески и Француски Штофови

за Костиме
Хаљине
Бжузе
Шлафроке (Matiné).

Страноземни шпецалитети у свили

за друштвене и
Уличне тоалете
Блузе
Ауфпуц.

Прави француски

Батисти
Воал Делени
Гренадани, за
Прање Воали.

Енглески

Зефири
Платна за хаљине.

Чипкани штофови

Тил
Газ за
Блузе и
Ауфпуц.

Шпецалитети у готовим блузама и жипонима.
Рестлови свако после пдне у пола цене.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС.

Краљевић Марко

У БАЛКАНСКОМЕ РАТУ.

Српски је народ у балканскоме рату показао необично јаку животну снагу.

И до сад је српски народ имао много животне снаге, али се она у балканскоме рату јавља сабрана, саливена као челик.

Како ће се сликовито назвати јављање те снаге српске?

ПРОБУДИО СЕ КРАЉЕВИЋ МАРКО!

Написао сам књигу о Краљевићу Марку у балканскоме рату.

У њој се описује српска народна снага, у рату јављена, а оличена у Краљевићу Марку.

Књигу сам написао са намером, да буде читанка за народ и за младеж; и мени се слуту, да ће они, којима је та књига намењена, волети да је читају.

Ту сам књигу дао у штампу. Књига излази у четири свеске. Прва ће свеска изићи за који дан.

Претплата је на све четири свеске две круне. Једна свеска стаје 60 потура (поштом 65 потура.) Скупљачи претплате добијају сваку пету свеску. Продавци добијају уобичајен рабат.

Молим своје познанике, да се заузму за скупљање претплате, а држим, да се ни други пријатељи корисне књиге за народ и младеж не ће кајати, ако се за ову књигу заузму.

Поруџбине треба одмах слати!

Др. Каменко Суботић

Нови Сад (Uvidék), Гуштерска ул. бр. 11.

СЛАНО КУПАТИЛО

У СТАРОМ СЛАКАМЕНУ

ОТВОРЕНО ОД 1. МАЈА ДО 1. ОКТОБРА.

— СЛАНАЧА СПЕЦИЈАЛНО ЛЕЧИ: —

ревматизам зглобова и мишића; ексудативно запаљење у трбушној дупљи, материци и јајницима; све врсте катаралних запаљења; малокрвност, бледуњавост и шкрофулозу свију облика; жигове и севотине; извесне врсте кожних болести.

Купатило има 60 елегантно намештених соба са ценом од 1 до 4 К; лепу пространу новосаграђену РЕСТАУРАЦИЈУ СА ДОБРИМ ЈЕЛИМА И ПИЋЕМ, СТАЛНУ МУЗИКУ, КОЈА ТРИПУТ ДНЕВНО СВІРА.

Ближа извешћа и проспекте бесплатно даје
ШТЕДИОНИЦА У СТ. ПАЗОВИ.